CERD/C/FIN/CO/24–26
Jakelu: Yleinen
18.9.2026
Alkuperäiskieli: englanti

Yhdistyneet kansakunnat

Kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus

Rotusyrjinnän poistamista käsittelevä komitea

Loppupäätelmät Suomen yhdistetyistä 24.–26. määräaikaisraporteista*

1. Komitea käsitteli Suomen yhdistetyt 24.–26. määräaikaisraportit[1] 3 237. ja 3 238. kokouksessaan[2] 17. ja 18. elokuuta 2026. Komitea hyväksyi 21. elokuuta 2026 pidetyssä 3 244. kokouksessaan seuraavat loppupäätelmät.

A. Johdanto

2. Komitea pitää myönteisenä, että sopimusvaltio antoi yhdistetyt 24.–26. määräaikaisraportit, joissa käsitellään useita huolenaiheita, jotka komitea toi esiin sopimusvaltion 23. määräaikaisraporttia koskevissa loppupäätelmissään.[3] Komitea arvostaa sopimusvaltion valtuuskunnan kanssa käytyä avointa ja rakentavaa vuoropuhelua ja kiittää valtuuskuntaa raporttien käsittelyn aikana ja sen jälkeen toimitetuista tiedoista.

B. Myönteiset näkökohdat

3. Komitea pitää myönteisinä seuraavia sopimusvaltion lainsäädännöllisiä ja institutionaalisia toimia:

a) saamelaiskäräjälain muutokset, jotka tulivat voimaan 1.8.2025, mukaan lukien vaaliluetteloa koskevat uudistetut säännökset ja velvoite neuvotella saamelaiskäräjien kanssa;

b) yhdenvertaisuuslain muutokset, jotka tulivat voimaan 1.6.2023 ja joilla annettiin yhdenvertaisuusvaltuutetulle toimivalta tutkia yksittäisiä työelämän syrjintätapauksia koskevia valituksia;

c) perusopetuslakiin ja muuhun lainsäädäntöön tehdyt muutokset, jotka tulivat voimaan 1.8.2022 ja jotka vahvistavat oppilaiden suojaamista kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä.

4. Komitea pitää myönteisinä myös seuraavia sopimusvaltion hyväksymiä politiikkatoimia:

a) Neljäs kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma vuosille 2024–2027;

---

* Komitea hyväksyi loppupäätelmät 118. istunnossaan (10.–25. elokuuta 2026).

[1] CERD/C/FIN/24-26.

[2] Ks. CERD/C/SR.3237 ja CERD/C/SR.3238.

[3] CERD/C/FIN/CO/23.

b) Valtioneuvoston toimintaohjelma rasismin torjumiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi (2024–2027): Uutta vauhtia yhdenvertaisuuteen Suomessa;

c) Suomen kolmas romanipoliittinen ohjelma (2023–2030);

d) Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma (2026–2033);

e) Ihmiskaupan vastainen toimintaohjelma (2026–2027);

f) Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (2024–2027).

5. Komitea pitää erityisen myönteisenä saamelaisten totuus- ja sovintokomission työn saattamista päätökseen ja sen loppuraportin luovuttamista valtioneuvostolle, saamelaiskäräjille ja kolttien kyläkokoukselle 4.12.2025 sekä parlamentaarisen työryhmän asettamista arvioimaan loppuraportin suosituksia.

C. Huolenaiheet ja suositukset

Tilastot

6. Komitea panee merkille sopimusvaltion toimittamat eri rekistereistä kootut väestötilastot, jotka muun muassa sisältävät tietoa maassa asuvien henkilöiden syntymämaasta, äidinkielestä ja vanhempien alkuperämaasta. Komitea pitää myönteisenä sitä, että kansallisen yhdenvertaisuustietopohjan kehittämistä koskevan tiekartan toimeenpano on käynnissä ja että valtioneuvoston kanslia käynnistää tutkimushankkeen yhdenvertaisuutta koskevan tilastoinnin parantamiseksi. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, ettei väestörakenteesta ole käytettävissä kattavia etnisen alkuperän mukaan eriteltyjä tilastoja, joissa huomioidaan myös etnisiin ja etnis-uskonnollisiin ryhmiin kuuluvat ihmiset. Tällaisten tilastojen puute rajoittaa komitean mahdollisuuksia arvioida asianmukaisesti kyseisten ryhmien tilannetta, kuten niiden sosioekonomista asemaa, tai kohdennetuilla politiikkatoimilla ja ohjelmilla aikaansaatua edistystä (1, 2 ja 5 artikla). Komitea muistuttaa sopimusvaltiota lisäksi siitä, ettei Euroopan unionin sääntely estä kattavien etnistä alkuperää koskevien tietojen keräämistä itsemäärittämisen ja anonymiteetin periaatteiden mukaisesti.[4]

7. Komitea palauttaa mieliin yleissopimuksen 1 artiklan 1 kohdan ja 4 kohdan tulkintaa ja soveltamista koskevan yleissuosituksensa nro 8 (1990) ja yleissopimuksen mukaista raportointia koskevat ohjeensa[5] ja suosittelee sopimusvaltiota kehittämään ja parantamaan tilastollisia välineitään asianomaisten yhteisöjen tosiasiallisella osallistumisella luotettavien, ajantasaisten ja kattavien väestörakennetta kuvaavien tilastotietojen tuottamiseksi itsemäärittämisen ja anonymiteetin periaatteiden pohjalta. Tilastojen tulisi sisältää tietoa myös etnisistä ja etnis-uskonnollisista ryhmistä, kuten saamelaisista, romaneista, afrikkalais- ja aasialaistaustaisista, muslimeista ja venäjän- ja vironkielisistä. Komitea suosittelee sopimusvaltiota varmistamaan, ettei tietosuojavaatimusten soveltaminen estä sopimusvaltion yleissopimuksen mukaisten velvoitteiden täyttämistä ja että tilastojen tuottamiseen osoitetaan riittävä rahoitus sellaisen empiirisen tietopohjan luomiseksi, jonka perusteella voidaan arvioida yleissopimukseen kirjattujen oikeuksien yhtäläistä toteutumista.

Kansallinen ihmisoikeusinstituutio ja tasa-arvoelimet

8. Komitea kiittää sopimusvaltiota sen monista rotusyrjinnän vastaista työtä tekevistä elimistä, mukaan lukien yhdenvertaisuusvaltuutettu, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta ja kansallinen ihmisoikeusinstituutio, ja pitää myönteisenä

[4] Ks. Euroopan komissio, syrjimättömyyttä, yhdenvertaisuutta ja moninaisuutta käsittelevä EU:n korkean tason työryhmä, ohjeet rotuun tai etniseen alkuperään perustuvien yhdenvertaisuustietojen keräämisestä ja käytöstä.

[5] CERD/C/2007/1.

yhdenvertaisuusvaltuutetun toimivaltuuksien laajentamista koskemaan työelämäsyrjintää. Komitea on tietoinen sopimusvaltion esille tuomista julkistalouden haasteista. Se korostaa kuitenkin, että on tärkeää varmistaa, etteivät tällaiset rajoitukset vaikuta kohtuuttomasti yleissopimuksen suojaamiin ryhmiin.

Komitea on huolissaan seuraavista seikoista:

a) Vaikka käsiteltävien tapausten määrä on kasvanut, rotusyrjintää koskevien valitusten ja oikeudenkäyntien määrä on edelleen suhteettoman pieni verrattuna syrjintään, jota kyselyihin vastanneet kertovat kokeneensa.

b) Kansalliselle ihmisoikeusinstituutiolle ja tasa-arvoelimille osoitetut resurssit eivät ole kasvaneet samassa suhteessa kuin niiden toimivallan laajentuminen ja käsiteltävien tapausten määrän kasvu olisi edellyttänyt. Tämä vaikuttaa niiden kykyyn hoitaa tehtäviään.

c) Yhdenvertaisuuslain nojalla yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalla ei ole toimivaltaa käsitellä työelämän syrjintätapauksia eikä toimivaltaa antaa oikeudellisesti sitovia määräyksiä hyvityksen maksamisesta syrjinnän uhreille tai määrätä seuraamuksia, minkä vuoksi lautakunnan ratkaisuja noudatetaan vain vähäisessä määrin.

d) Vastuu rotusyrjintää koskevien valitusten käsittelystä jakautuu usealle eri toimielimelle, joiden toimivalta, menettelytavat ja valtuudet eroavat toisistaan. Eri oikeussuojakeinojen osalta ei ole saatavissa selkeitä ja saavutettavia ohjeita siitä, minkä toimielimen puoleen tulee kääntyä ja miten. Tämä tekee järjestelmästä vaikeasti hahmotettavan, varsinkin oikeusjärjestelmää tai kansalliskieliä heikommin tunteville.

e) Vaikka sopimusvaltio antoi yleissopimuksen 14 artiklan mukaisen selityksen vuonna 1994, se ei ole osoittanut kansallisessa oikeusjärjestyksessään elintä, jolla on oikeus vastaanottaa ja käsitellä anomuksia yksityisiltä henkilöiltä tai henkilöryhmiltä, jotka väittävät heihin kohdistettavan yleissopimuksessa lueteltuja oikeuksia loukkaavia toimia ja jotka ovat käyttäneet loppuun muut käytettävissään olevat kansalliset oikeussuojakeinot (14 artiklan 2 kohta).

f) Tasa-arvoelimille ja tuomioistuimille tehtyjen rotusyrjintää koskevien valitusten lopputuloksista on saatavilla vain vähän tietoa. Tämä koskee erityisesti sellaisten syrjintäperusteen mukaan eriteltyjen valitusten osuutta, jotka ovat johtaneet syrjinnän toteamiseen tai korvauksen tai muun oikeussuojan saamiseen. Tämän vuoksi on vaikeaa arvioida käytettävissä olevien oikeussuojakeinojen tosiasiallista tehokkuutta tilanteissa, joissa yleissopimusta on loukattu (2 ja 6 artikla).

9. Komitea palauttaa mieliin yleissuosituksensa nro 17 (1993), joka koskee kansallisten instituutioiden perustamista yleissopimuksen täytäntöönpanon edistämiseksi, ja suosittelee, että sopimusvaltio

a) varmistaa, että kansalliselle ihmisoikeusinstituutiolle ja tasa-arvoelimille osoitetut resurssit ovat riittävät suhteessa niiden tehtäviin ja toimivaltaan ja kasvaviin tapausmääriin ja etteivät budjettipäätökset heikennä niiden itsenäisyyttä tai kykyä hoitaa lakisääteisiä tehtäviään;

b) harkitsee yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivallan laajentamista yhdenvertaisuuslain soveltamisalalla työelämän syrjintätapauksiin ja valtuuttaa lautakunnan antamaan pelkkien suositusten sijaan määräyksiä hyvityksen maksamisesta syrjinnän uhreille;

c) varmistaa, että kaikki viranomaiset seuraavat järjestelmällisesti yhdenvertaisuusvaltuutetun ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan suosituksia ja päätöksiä sekä keräävät ja julkaisevat tietoja näiden täytäntöönpanosta, myös hyvitysmaksuja koskevien suositusten noudattamisesta;

d) huolehtii, että rotusyrjinnän uhreille on asianmukaisten oikeussuojakeinojen löytämiseksi tarjolla saavutettavaa, yhteensovitettua

opastusta, esimerkiksi keskitetty tietopiste, joka tarjoaa maksutta tietoa kaikista toimivaltaisista elimistä ja niiden vastuualueisiin kuuluvista menettelyistä hakijan puhumalla kielellä;

e) lisää maksuttomien tulkkaus- ja käännöspalvelujen saatavuutta valitusmenettelyn kaikissa vaiheissa, osoittaa riittävät resurssit oikeusapuun ja vahvistaa yleissopimuksen suojaamille ryhmille suunnattua tiedotusta heidän käytettävissään olevista oikeussuojakeinoista;

f) varmistaa, ettei tasa-arvoelinten mahdollinen uudelleenjärjestely tai yhdistäminen vähennä niiden resursseja tai itsenäisyyttä taikka heikennä yleissopimuksen suojaamien ryhmien suojelun tasoa, ja että ennen tällaisia muutoksia huolehditaan kyseisten instituutioiden ja vaikutusten kohteena olevien yhteisöjen kuulemisesta;

g) osoittaa yleissopimuksen 14 artiklan 2 kohdan mukaisesti kansallisessa oikeusjärjestyksessään elimen, jolla on oikeus vastaanottaa ja käsitellä anomuksia sen tuomiovaltaan kuuluvilta yksityisiltä henkilöiltä tai henkilöryhmiltä, jotka väittävät heihin kohdistettavan yleissopimuksessa lueteltuja oikeuksia loukkaavia toimia.

Institutionaalinen kehys kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden täytäntöönpanolle

10. Komitea pitää myönteisenä koko valtionhallinnon laajuista menettelyä kansainvälisten ihmisoikeusmekanismien ja -tuomioistuinten antamien suositusten, päätösten ja tuomioiden seurannassa, erityisesti pääministerin johdolla vuosina 2024 ja 2025 valtioneuvoston yleisistunnoissa järjestettyjä laaja-alaisia käsittelyjä. Lisäksi komitea antaa tunnustusta valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeusverkoston jatkuvalle työlle, joka kokoaa yhteen kaikkien ministeriöiden keskeiset yhteyshenkilöt sekä eduskunnan oikeusasiamiehen, oikeuskanslerin ja Ihmisoikeuskeskuksen tarkastelemaan ja valvomaan suositusten ja päätösten täytäntöönpanoa (2 artikla).

11. Komitea kannustaa sopimusvaltiota jatkamaan tätä käytäntöä ja vakiinnuttamaan sen pysyväksi toimintatavaksi. Lisäksi komitea suosittelee, että kansainvälisiä ihmisoikeussuosituksia ja -päätöksiä koskeva käsittely ulotettaisiin eduskuntaan. Tällä lisättäisiin kansanedustajien tietämystä niistä ja vahvistettaisiin täytäntöönpanon seurantaa yhdessä kansallisen ihmisoikeusinstituution ja kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Kansalaisyhteiskunta

12. Komitea panee merkille kansalaisjärjestöjen, myös maahanmuuttajien johtamien järjestöjen, merkittävän panoksen rasisminvastaisessa työssä, rotusyrjinnän uhrien tukemisessa sekä lainsäädännön ja julkisen politiikan valmistelussa, täytäntöönpanossa ja seurannassa. Komitea on huolestunut siitä, että Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen kautta jaettavaa rahoitusta on vähennetty merkittävästi viime vuosina, mikä on aiheuttanut monille kansalaisjärjestöille taloudellisia vaikeuksia. Komitea on myös huolestunut siitä, että 31.8.2026 voimaan tulleiden uusien kriteerien mukaan avustusten myöntämisessä painotetaan palvelujen suoraa tarjoamista ja että järjestöt, joiden ensisijaisena tarkoituksena on vaikuttaa lainsäädäntöön tai julkisen politiikan linjauksiin, saattavat jäädä kokonaan ilman avustuksia. Tällä arvioidaan olevan suhteettomia vaikutuksia järjestöihin, jotka edustavat yleissopimuksella suojattuja ryhmiä tai ajavat näiden etuja, koska yksityinen rahoitus ja lahjoitusten verokannustimet ovat rajalliset (2 ja 7 artikla).

13. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio varmistaa rasismin ja rotusyrjinnän vastaista työtä tekeville kansalaisjärjestöille suotuisan toimintaympäristön esimerkiksi turvaamalla niille kestävän ja ennakoitavan rahoituksen ja varmistamalla, etteivät avustuskriteerit saata eriarvoiseen asemaan järjestöjä, jotka tekevät tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävää

vaikuttamistyötä tai edustavat yleissopimuksen suojaamia ryhmiä. Lisäksi komitea suosittelee, että sopimusvaltio takaa tällaisille järjestöille tosiasialliset mahdollisuudet osallistua sellaisten säännösten ja politiikkatoimien valmisteluun, täytäntöönpanoon ja seurantaan, jotka vaikuttavat kyseisten järjestöjen edustamiin ryhmiin.

Vihapuhe, rotuvihaan yllyttäminen ja viharikokset

14. Komitea panee merkille sopimusvaltion toimet vihapuheen ja viharikosten ehkäisemiseksi ja niihin puuttumiseksi, kuten kansallisen syrjinnän seurantajärjestelmän toiminnan jatkaminen ja poliisihallituksen antamat ohjeet viharikosten tunnistamisesta ja kirjaamisesta sekä uhrien ohjaamisesta tukipalvelujen piiriin. Komitea arvostaa sitä, että sopimusvaltio on toimittanut komitean aiempien suositusten mukaisesti tilastoja oikeustoimista, joita on rotusyrjintätapauksissa kohdistettu rikoksentekijöihin, mukaan lukien toimet, joihin on ryhdytty rikoslain kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevien säännösten nojalla.[6] Komitea on kuitenkin edelleen huolestunut seuraavista seikoista:

a) Rikosoikeudellinen sääntely ei nimenomaisesti kriminalisoi vihan ilmaisuja, jotka kohdistuvat suojatun ryhmän yksittäiseen jäseneen itse ryhmän sijaan, eikä kaikista viharikoksista välttämättä aloiteta tutkintaa tai nosteta syytteitä, jollei uhri tee asiasta rikosilmoitusta.

b) Vaikka viharikoksia koskevien ilmoitusten määrä on kasvanut huomattavasti, vain pieni osa epäillyistä viharikoksista päätyy syyttäjän käsiteltäväksi, ja syytteiden ja tuomioiden määrä on edelleen vähäinen.

c) Rasistinen vihapuhe on saavuttanut hälyttävät mittasuhteet erityisesti verkossa, urheilupiireissä ja politiikassa käytävässä julkisessa keskustelussa. Myös julkisuuden henkilöt, vaaleilla valitut edustajat ja kansanedustajat ovat osallistuneet erityisesti maahanmuuttajiin, muslimeihin ja muihin ryhmiin kohdistuvaan vihapuheeseen ja levittäneet sitä joutumatta juurikaan vastuuseen teoistaan.

d) Rasistista vihapuhetta koskevien tehokkaiden seuraamusten puuttuminen on osaltaan johtanut rasismin ja muukalaisvihan normalisointiin ja legitimointiin laajemmin yhteiskunnassa, altistanut yleissopimuksen suojaamat ryhmät vihamielisyydelle ja väkivallalle ja heikentänyt heidän turvallisuudentunnettaan ja luottamustaan julkisiin instituutioihin (2, 4 ja 6 artikla).

15. Komitea palauttaa mieliin rasistisen vihapuheen torjuntaa koskevan yleissuosituksensa nro 35 (2013) ja yleissopimuksen 4 artiklaa koskevan yleissuosituksensa nro 15 (1993) ja suosittelee, että sopimusvaltio

a) nopeuttaa rikoslain uudistamista saattaakseen sen täysin yleissopimuksen 4 artiklan mukaiseksi ja varmistaa, että vakavat vihaan, väkivaltaan tai syrjintään yllyttämisen muodot säädetään rangaistaviksi myös silloin, kun ne kohdistuvat yksittäiseen henkilöön siksi, että tämä kuuluu yleissopimuksen suojaamaan ryhmään, kun taas lievempiin tapauksiin voidaan puuttua muutoin kuin rikosoikeudellisin keinoin, ottaen huomioon muun muassa henkilöihin ja ryhmiin kohdistuvien vaikutusten luonne ja laajuus sekä se, että rasistiseen puheeseen liittyvistä rikoksista, kuten kunnianloukkauksesta, törkeästä kunnianloukkauksesta ja laittomasta uhkauksesta, voidaan nostaa syyte viran puolesta;

b) tutkii tehokkaasti rasistista vihapuhetta, rotuvihaan yllyttämistä ja rasistista väkivaltaa koskevat tapaukset, myös silloin, kun ne tapahtuvat verkossa tai urheilun piirissä, ja asettaa syytteeseen ja rankaisee niistä vastuussa olevat sekä varmistaa, että rasistiset motiivit tunnistetaan ja kirjataan johdonmukaisesti ja otetaan huomioon raskauttavina seikkoina;

[6] CERD/C/FIN/CO/23, kohdat 9 ja 11 (d).

c) varmistaa, että virkamiesten, vaaleilla valittujen edustajien ja kansanedustajien harjoittama rasistinen vihapuhe tuomitaan julkisesti, viipymättä ja yksiselitteisesti sopimusvaltion ylimmällä tasolla;

d) kannustaa kaikkia poliittisia puolueita hyväksymään ja panemaan täytäntöön menettelyohjeet, jotka kieltävät niiden jäseniä ja ehdokkaita harjoittamasta rasistista vihapuhetta, ottamaan käyttöön asianmukaiset kurinpidolliset ja muut seuraamukset rasistista vihapuhetta harjoittaville vaaleilla valituille edustajille sekä järjestämään viranomaisille, vaaleilla valituille edustajille ja kansanedustajille koulutusta sopimusvaltion yleissopimuksen mukaisista velvoitteista.

Etninen profilointi

16. Komitea panee merkille sopimusvaltion monet toimenpiteet, joilla se on pyrkinyt puuttumaan etniseen profilointiin, kuten koulutuksen lisääminen poliisilaitoksilla ja poliisiammattikorkeakoulussa, oppaan laatiminen poliisin ja romanien väliseen yhteistyöhön ja vähemmistötaustaisten poliisien palkkaaminen. Komitea on kuitenkin huolestunut seuraavista seikoista:

a) Romanit, afrikkalaistaustaiset, muslimit ja muut ulkomaalaistaustaisiksi mielletyt henkilöt kertovat edelleen joutuvansa lainvalvontaviranomaisten, yksityisten turvallisuusalan toimijoiden ja muun vartiointihenkilökunnan harjoittaman etnisen profiloinnin ja rotusyrjinnän kohteeksi.

b) Komitealle ei toimitettu tietoja sellaisten pysäytyksiä, henkilöllisyyden selvittämistä, etsintöjä ja rajavalvontatoimia koskevien, etnisen tai kansallisen alkuperän tai koetun alkuperän mukaan eriteltyjen tilastojen systemaattisesta keräämisestä ja julkaisemisesta, jotka edesauttaisivat syrjivien käytäntöjen tunnistamista (2, 4 ja 5 artikla).

17. Komitea palauttaa mieliin lainvalvontaviranomaisten harjoittaman etnisen profiloinnin estämistä ja torjumista koskevan yleissosituksensa nro 36 (2020) ja suosittelee, että sopimusvaltio

a) säätää lainsäädäntöä, jossa nimenomaisesti kielletään etninen profilointi poliisin ja muiden lainvalvontaviranomaisten toiminnassa ja määrätään siitä oikeasuhtainen seuraamus;

b) ryhtyy tehokkaisiin toimiin, mukaan lukien koulutus, riippumaton valvonta ja valitusmekanismit, estääkseen lainvalvojien ja muiden viranomaisten harjoittamaa etnistä profilointia ja rasistisesti motivoituneita väärinkäytöksiä, varmistaakseen niiden tutkinnan ja asianmukaisten seuraamusten määräämisen ja turvatakseen uhreille tehokkaat oikeussuojakeinot;

c) jatkaa toimenpiteitä vähemmistötaustaisten poliisien osuuden lisäämiseksi;

d) varmistaa, että yksityisten turvallisuusalan toimijoiden harjoittamaa etnistä profilointia ja syrjintää torjutaan ja tutkitaan tehokkaasti ja että niistä määrätään asianmukaiset seuraamukset, esimerkiksi tarkastelemalla yksityiseen turvallisuusalaan sovellettavia lupa-, koulutus- ja valvontamenettelyjä ja varmistamalla uhreille tehokkaat oikeussuojakeinot ja riittävä hyvitys;

e) systemaattisesti kerää, analysoi ja julkaisee tilastoja pysäytyksistä, henkilöllisyyden selvittämisistä, etsinnöistä ja rajavalvontatoimista eriteltynä kohteena olevan henkilön etnisen tai kansallisen alkuperän tai koetun alkuperän mukaan, itsemäärittämisperiaatteeseen perustuen ja asianmukaisia tietosuojatoimia noudattaen sekä käyttää näitä tilastoja syrjivien toimintamallien tunnistamiseen ja korjaamiseen.

Saamelaisten tilanne

Itsemääräämisoikeus ja vaalioikeudet

18. Komitea pitää myönteisenä 1.8.2025 voimaan tullutta uudistettua saamelaiskäräjälakia, jossa uudistettiin vaaliluetteloon merkitsemisen edellytykset ja vahvistettiin viranomaisten velvoitetta neuvotella saamelaiskäräjien kanssa. Uudistuksilla vastattiin komitean pitkäaikaisiin suosituksiin[7] ja useiden ihmisoikeussopimusten valvontaelinten antamiin kannanottoihin.[8] Komitea pitää myönteisenä myös saamelaisten totuus- ja sovintokomission loppuraportin luovuttamista 4.12.2025. Komitea panee merkille, ettei uudistetun lain täysimääräisen täytäntöönpanon toteutumista käytännössä ole vielä osoitettu, erityisesti seuraavia vaaleja edeltävänä aikana, ja komitea on edelleen huolestunut siitä, että laissa ei täysimääräisesti tunnusteta eikä turvata saamelaisten oikeutta vapaaseen ja tietoon perustuvaan ennakkosuostumukseen (2, 5 ja 6 artikla). Lisäksi komitea ilmaisee huolensa siitä, ettei totuus- ja sovintokomission suositusten täytäntöönpanolle ole vielä hyväksytty aikataulutettua ja riittävästi resursoitua suunnitelmaa. Komitea panee myös merkille, että uudistetussa lainsäädännössä ei välttämättä oteta riittävästi huomioon metsäsaamelaisten tilannetta.

19. Viitaten itsemääräämisoikeutta koskevaan yleissuositukseensa nro 21 (1996) ja alkuperäiskansojen oikeuksia koskevaan yleissuositukseensa nro 23 (1997) komitea suosittelee, että sopimusvaltio

a) varmistaa uudistetun saamelaiskäräjälain täysimääräisen ja tehokkaan täytäntöönpanon niin, että saamelaisten itsemääräämisoikeus, mukaan lukien heidän oikeutensa määritellä itse, ketkä kuuluvat heidän yhteisöönsä, toteutuu;

b) hyväksyy aikataulutetun ja riittävästi resursoidun suunnitelman totuus- ja sovintokomission suositusten täytäntöönpanemiseksi;

c) varmistaa, että saamelaiset ja saamelaiskäräjät voivat osallistua aidosti ja tehokkaasti päätöksentekoprosesseihin ja ettei saamelaisiin mahdollisesti vaikuttavia lainsäädäntö- tai hallintotoimia hyväksytä ilman saamelaisten vapaata ja tietoon perustuvaa ennakkosuostumusta YK:n alkuperäiskansojen oikeuksia koskevan julistuksen 19 artiklan mukaisesti;

d) varmistaa, että kaikki saamelaisryhmät, mukaan lukien metsäsaamelaiset, voivat nauttia yhdenvertaisesti edellä mainituista oikeuksista.

Perinteiset maa-alueet ja elinkeinot

20. Komitea on edelleen huolestunut siitä, ettei saamelaisten oikeuksia perinteisiin maihin, alueisiin, vesistöihin ja luonnonvaroihin tunnusteta ja suojella riittävästi etenkään saamelaisten kotiseutualueella ja sen läheisyydessä toteutetuissa vihreän siirtymän hankkeissa, kuten tuulivoima- ja kaivoshankkeissa, ja että tällaiset hankkeet ovat edenneet ilman, että saamelaisten vapaa ja tietoon perustuva ennakkosuostumus on saatu tai kattavia vaikutusarviointeja on tehty. Lisäksi komitea ilmaisee huolensa siitä, että saamelaisten perinteisiin elinkeinoihin, kuten poronhoitoon, kalastukseen ja metsästykseen, kohdistuu kasvavaa painetta kilpailevien maankäyttömuotojen, Tenojoen kalastusrajoitusten kaltaisten määräysten ja ilmastonmuutoksen vaikutusten takia (2 ja 5 artikla).

21. Komitea palauttaa mieliin edellisissä loppupäätelmissään antamansa suositukset[9], alkuperäiskansojen oikeuksia koskevan yleissuosituksensa nro 23 (1997) ja YK:n julistuksen alkuperäiskansojen oikeuksista ja kehottaa sopimusvaltiota

[7] Ks. CERD/C/FIN/CO/19, CERD/C/FIN/CO/20-22 ja CERD/C/FIN/CO/23.
[8] Ks. esim. *Nuorgam ja muut v. Suomi* (CERD/C/106/D/59/2016); Ihmisoikeuskomitea, *Klemetti Näkkäläjärvi ja muut v. Suomi* (CCPR/C/124/D/2950/2017).
[9] CERD/C/FIN/CO/23, kohdat 16 ja 17.

a) täysimääräisesti tunnustamaan ja suojaamaan saamelaisten oikeudet omistaa, kehittää, hallita ja käyttää heidän perinteisesti omistamiaan, hallussaan pitämiään tai muutoin käyttämiään tai hankkimiaan maita, alueita ja luonnonvaroja;

b) varmistamaan, ettei saamelaisten perinteisiin maihin, alueisiin, vesistöihin ja luonnonvaroihin vaikuttavia hankkeita, mukaan lukien energia-, kaivos- ja vihreän siirtymän hankkeet, hyväksytä, jollei niille ole ensin saatu saamelaisten vapaata ja tietoon perustuvaa ennakkosuostumusta, ja että hankkeiden kulttuuriset, ympäristöön liittyvät, sosiaaliset ja ihmisoikeusvaikutukset arvioidaan riittävällä tavalla yhteistyössä niiden yhteisöjen kanssa, joihin hankkeet vaikuttavat;

c) ryhtymään tehokkaisiin, yhdessä saamelaisten kanssa kehitettyihin toimenpiteisiin heidän perinteisten elinkeinojensa, mukaan lukien poronhoito, kalastus ja metsästys, tukemiseksi ja niiden suojelemiseksi kilpailevien maankäyttömuotojen ja ilmastonmuutoksen haitallisilta vaikutuksilta sekä varmistamaan, etteivät ilmastonmuutokseen sopeutumista ja vihreää siirtymää koskevat linjaukset vaikuta suhteettomasti saamelaisiin.

Saamen kielet ja saamenkieliset sosiaali- ja terveyspalvelut

22. Komitea pitää myönteisenä saamenkielistä kielipesätoimintaa ja Lapin hyvinvointialueen toimia saamenkielisten palveluiden laajentamiseksi. Se on kuitenkin edelleen huolissaan siitä, että suurin osa saamelaislapsista asuu saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella, missä saamen kielten opetusta ja saamenkielistä opetusta on rajallisesti tarjolla. Komitea on myös huolissaan siitä, ettei päteviä saamen kielten opettajia ole edelleenkään tarpeeksi ja että saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen tarjonta ja palveluntuottajien määrä on riittämätöntä (2 ja 5 artikla).

23. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio varmistaa riittävät resurssit saamenkielisille kielipesille ja kielenelvytystoimille ja takaa saamenkielisen opetuksen saatavuuden, myös etäopetuksena, saamelaislapsille koko maassa, mukaan lukien saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. Komitea suosittelee myös, että sopimusvaltio laajentaa pätevien saamen kielten opettajien koulutusta ja rekrytointia. Lisäksi komitea kannustaa sopimusvaltiota tukemaan toimia keminsaamen elvyttämiseksi. Komitea palauttaa mieliin yleissuosituksensa nro 37 (2024) yhdenvertaisesta oikeudesta terveyteen ilman rotusyrjintää ja kannustaa sopimusvaltiota osoittamaan lisäresursseja saamenkielisten sosiaalipalvelujen, terveydenhuollon ja mielenterveyspalvelujen tarjoamiseen.

Romaniyhteisöt

24. Komitea pitää myönteisinä Suomen kolmatta romanipoliittista ohjelmaa (2023–2030) ja hankkeita, joissa kehitetään kulttuurisensitiivisiä terveydenhoitomalleja romaneille. Se on kuitenkin edelleen huolestunut Suomessa jatkuvasta romanivastaisuudesta ja romanien kohtaamasta rakenteellisesta syrjinnästä taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksiensa toteutumisessa, erityisesti työelämässä, asumisessa, koulutuksessa ja terveydenhuollossa. Lisäksi komitea on huolissaan romanikielen edelleen erittäin uhanalaisesta asemasta sekä romaniopiskelijoiden tietojen mukaan korkeasta opintojen keskeyttämisasteesta toisella asteella ja korkea-asteella (2 ja 5 artikla).

25. Komitea viittaa yleissopimuksen mukaisten erityisten toimenpiteiden tarkoitusta ja soveltamisalaa koskevaan yleissuositukseensa nro 32 (2009) sekä romanien syrjintää koskevaan yleissuositukseensa nro 27 (2000) ja suosittelee, että sopimusvaltio varmistaa kolmannen romanipoliittisen ohjelman tehokkaan toteutuksen ja osoittaa siihen riittävät resurssit sekä tehostaa toimiaan romanivastaisuuden ja romanien syrjinnän torjumiseksi työ- ja asuntomarkkinoilla, koulutuksessa ja terveydenhuollossa, muun muassa

kohdennetuilla tuki- ja sosiaalipalveluilla. Lisäksi komitea kannustaa sopimusvaltiota vahvistamaan toimiaan romanikielen elvyttämiseksi ja opettamiseksi muun muassa varmistamalla, että romanikielen opintoja on helposti ja laajalti saatavilla kouluissa ja korkeakouluissa sekä varmistamaan, että romanioppilaille tarjotaan kohdennettua tukea heidän hakeutumisensa ja opintojensa jatkamisen edistämiseksi toisen asteen ja korkea-asteen koulutuksessa, erityisesti ottaen huomioon oppivelvollisuuden laajentamisen 18 ikävuoteen.

Afrikkalais- ja aasialaistaustaiset, muslimit, venäjän- ja vironkieliset ja muut ryhmät

26. Komitea pitää myönteisenä valtioneuvoston toimenpideohjelmaa rasismin torjumiseksi (2024–2027) ja sen toteuttamisen tueksi osoitettua 6 miljoonan euron määrärahaa. Myönteistä on myös se, että ohjelman suunnitteluun, toimeenpanoon ja seurantaan ovat osallistuneet asianomaisten yhteisöjen edustajat. Komitea on kuitenkin huolestunut afrikkalais- ja aasialaistaustaisten, venäjän- ja vironkielisten, muslimien ja muiden ulkomaalaistaustaisiksi oletettujen henkilöiden edelleen kohtaamasta rakenteellisesta rotusyrjinnästä. Se panee syvästi huolestuneena merkille syrjintätutkimusten tulokset, mukaan lukien Euroopan unionin viimeaikaiset kartoitukset, joiden mukaan Suomi kuuluu niihin Euroopan maihin, joissa afrikkalaistaustaiset ja muslimit kokevat eniten rasistista häirintää ja syrjintää. Komitea on erityisen huolissaan seuraavista seikoista:

a) Henkilöt, joiden oletetaan olevan ulkomaalaistaustaisia, kohtaavat syrjintää rekrytoinnissa ja työelämässä muun muassa nimensä, ulkonäkönsä, vieraan korostuksensa ja pukeutumisensa takia. Heidän työttömyysasteensa on suhteettoman korkea ja he ovat tavallista useammin koulutustaan vastaamattomassa työssä.

b) Kyseisiin ryhmiin kuuluvat naiset kohtaavat sukupuoleen ja etniseen tai kansalliseen alkuperään perustuvaa risteävää syrjintää ja ovat yliedustettuina matalapalkkaisilla aloilla.

c) Vuokra- ja omistusasunnon saantiin liittyy edelleen laajamittaista syrjintää, eikä syrjinnän havaitsemiseen ja siitä seuraamusten määräämiseen ole riittäviä mekanismeja.

d) Terveydenhuoltopalveluja ei edelleenkään ole yhdenvertaisesti saatavilla. Tähän ovat syynä kielelliset esteet, pätevien tulkkauspalvelujen riittämättömyys, terveydenhuollon henkilöstön harjoittama eriarvoinen kohtelu ja kulttuurisensitiivisen palvelutuotannon puuttuminen.

e) Julkisuudessa, myös tiedotusvälineissä, esiintyvä retoriikka, jossa muslimit ja ulkomaalaistaustaisiksi koetut henkilöt esitetään uhkana kansalliselle turvallisuudelle tai taakkana julkisille varoille, lyö osaltaan leiman näihin ryhmiin (2, 5, 6 ja 7 artikla).

27. Komitea palauttaa mieliin yleissopimuksen 7 artiklan, yleissopimuksen mukaisten erityistoimien tarkoitusta ja soveltamisalaa koskevan yleissuosituksensa nro 32 (2009), afrikkalaistaustaisiin kohdistuvaa rotusyrjintää koskevan yleissuosituksensa nro 34 (2011), rotusyrjinnän sukupuoleen liittyviä ulottuvuuksia koskevan yleissuosituksensa nro 25 (2000) ja yhdenvertaista oikeutta terveyteen ilman rotusyrjintää koskevan yleissuosituksensa nro 37 (2024) ja suosittelee, että sopimusvaltio

a) ryhtyy kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin, myös kansallisten toimintaohjelmien säännöllisiin vaikutusarviointeihin ja tarvittaessa erityistoimiin, rakenteellisen rotusyrjinnän torjumiseksi työ- ja asuntomarkkinoilla ja terveydenhuollossa sekä syrjinnän vastaisen lainsäädännön täytäntöönpanon vahvistamiseksi työ- ja asuntomarkkinoilla, myös säännöllisin ja ennalta ilmoittamattomin tarkastuksin ja syrjintätestein, samalla varmistaen, että seuraamukset ovat tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia;

b) omaksuu sukupuolitietoisen lähestymistavan risteävän syrjinnän muotoihin, joita yleissopimuksen suojaamiin ryhmiin kuuluvat naiset kohtaavat, myös kohdennetuin työllisyystoimin, ja kerää sekä sukupuolen että etnisen alkuperän mukaan eriteltyä tietoa tällaisten toimien pohjaksi ja arvioinnin tueksi;

c) suunnittelee ja toteuttaa pitkäjänteiset, riittävästi resursoidut julkiset tiedotuskampanjat, joilla puututaan negatiivisiin stereotypioihin ja väärään tietoon afrofobian, islamofobian ja muiden suvaitsemattomuuden muotojen torjumiseksi asianomaisten yhteisöjen tosiasiallisella osallistumisella;

d) edistää kyseisten ryhmien todenmukaista, monipuolista ja ei-stereotyyppistä kuvaamista tiedotusvälineissä, myös media-alan ammattilaisille tarjotuin säännöllisin koulutuksin.

Muut kuin sopimusvaltion kansalaiset, mukaan lukien maahanmuuttajat, turvapaikanhakijat ja pakolaiset

28. Komitea on tietoinen sopimusvaltion turvallisuushaasteista, myös tilanteesta sen itärajalla ja maahanmuuttoon liittyvistä paineista. Komitea panee kuitenkin huolestuneena merkille viimeaikaisten lainsäädäntömuutosten kumulatiivisen vaikutuksen muihin kuin sopimusvaltion kansalaisiin, mukaan lukien

a) kansalaisuuslain muutokset, jotka tulivat voimaan 1.10.2024 ja joilla kansalaisuuden saamiseen vaadittua asumisaikaa pidennettiin viidestä kahdeksaan vuoteen, sekä 17.12.2025 voimaan tulleet muutokset, joilla tiukennettiin toimeentulo- ja nuhteettomuusedellytyksiä;

b) heinäkuussa 2024 voimaan tullut laki väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi, jonka voimassaoloa jatkettiin 31.12.2026 asti ja jonka nojalla kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten vastaanottamista voidaan rajoittaa valtakunnanrajalla tai sen läheisyydessä;

c) ulkomaalaislain muutokset, jotka tulivat voimaan 8.1.2026 ja joilla tiukennettiin pysyvän oleskeluluvan edellytyksiä muun muassa pidentämällä asumisaikaedellytystä neljästä kuuteen vuoteen ja ottamalla käyttöön uudet kielitaitoa ja työhistoriaa koskevat edellytykset, sekä 1.9.2024 voimaan tulleet erilliset muutokset, joilla rajoitettiin mahdollisuutta vaihtaa oleskelun perustetta Suomessa, muun muassa estämällä siirtyminen turvapaikkamenettelystä työnteon tai opiskelun perusteella myönnettävään oleskelulupaan;

d) ulkomaalaislain muut muutokset, jotka tulivat voimaan 1.4.2026 ja joiden nojalla kielteisen oleskelulupapäätöksen saaneilla henkilöillä ei enää ole oikeutta asumisperusteisiin etuuksiin, kuten lapsilisään, yleiseen asumistukeen, lääkekorvauksiin ja kansaneläkkeeseen, myöskään muutoksenhaun aikana;

e) vastaanottolain muutokset, jotka sallivat vastaanottopalvelujen rajoittamisen tietyin edellytyksin ja vastaanottorahan määrän alentamisen (1, 2, 5 ja 6 artikla).

29. Komitea on lisäksi huolestunut tiedoista, joiden mukaan turvapaikanhakijoita pidetään edelleen joissakin tapauksissa poliisin tai Rajavartiolaitoksen säilöönottotiloissa, sekä turvapaikanhakijoiden, pakolaisten ja maahanmuuttajien, myös paperittomien maahanmuuttajien, kohtaamista vaikeuksista saada tosiasiallisesti kohtuuhintaisia ja asianmukaisia terveydenhuoltopalveluja sekä päästä työelämään, perheenyhdistämisen piiriin ja saada oikeussuojaa. Erityisen huolestunut komitea on siitä, että paperittomien maahanmuuttajien ja muiden kuin kansalaisten pääsyä välttämättömien kiireettömien terveydenhuoltopalvelujen piiriin rajoitetaan entistä enemmän (5 ja 6 artikla).

30. Muiden kuin sopimusvaltion kansalaisten syrjintää koskevan yleissuosituksensa nro 30 (2004) mukaisesti komitea suosittelee, että sopimusvaltio

a) tarkastelee muita kuin kansalaisiaan koskevaa viimeaikaista lainsäädäntöä, mukaan lukien kansalaisuuslaki, laki väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi, ulkomaalaislaki ja vastaanottolaki, varmistaakseen, ettei se ole tarkoitukseltaan tai vaikutukseltaan syrjivää rodun, ihonvärin, syntyperän taikka kansallisen tai etnisen alkuperän perusteella ja että turvapaikkamenettelyyn pääsy taataan ja palauttamiskiellon periaatetta noudatetaan kaikissa tilanteissa, myös itärajalla;

b) pidättäytyy riistämästä turvapaikanhakijoiden vapautta yksinomaan heidän asemansa vuoksi tai heidän hakemuksensa käsittelemiseksi ja varmistaa, että tällaiseen toimenpiteeseen turvaudutaan vain poikkeuksellisesti silloin, kun se on välttämätöntä, että toimenpide on kussakin tapauksessa oikeasuhtainen ja mahdollisimman lyhytkestoinen ja että etusijalle pannaan sellaiset vaihtoehdot, joihin ei liity vapaudenriistoa;

c) takaa turvapaikanhakijoille, pakolaisille ja maahanmuuttajille, myös paperittomille maahanmuuttajille, tosiasiallisen mahdollisuuden saada kohtuuhintaisia ja asianmukaisia terveydenhuoltopalveluja myös kiireellisen hoidon lisäksi sekä päästä työelämään, perheenyhdistämisen piiriin ja saada oikeussuojaa;

d) varmistaa, ettei muilta kuin sopimusvaltion kansalaisilta, mukaan lukien henkilöiltä, joiden oleskelulupa- tai turvapaikkahakemusta koskeva muutoksenhaku on vireillä, evätä sosiaaliturvaa ja sosiaalipalveluja siten, että he ja heidän perheenjäsenensä, mukaan lukien lapset, jäävät ilman riittävän elintason turvaamiseen tarvittavia edellytyksiä.

Koulutus ja lastensuojelu

31. Komitea on huolestunut yleissopimuksen suojaamiin ryhmiin kuuluvien lasten asemasta koulutus- ja lastensuojelujärjestelmissä ja erityisesti seuraavista seikoista:

a) Ulkomaalaistaustaisiksi miellettyihin lapsiin kohdistuu edelleen rasistista kiusaamista ja häirintää kouluissa, eikä opettajilla ja koulujen johdolla aina ole riittävästi koulutusta ja keinoja tällaisen käytöksen tunnistamiseen ja siihen puuttumiseen.

b) Maahanmuuttajataustaisten lasten koulutukselliset saavutukset jäävät edelleen muiden lasten saavutuksia heikommiksi, ja tietojen mukaan maahanmuuttajataustaisia oppilaita ohjataan perusopetuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa vain harvoihin vähäistä ammattitaitoa edellyttäviin ja matalapalkkaisiin ammatteihin heidän kyvyistään ja tavoitteistaan riippumatta.

c) Etnisen alkuperän mukaan eriteltyjä tilastoja koulutukseen osallistumisesta, oppimistuloksista ja koulutuksen keskeyttämisestä ei ole saatavilla, mikä estää erojen seurannan ja niihin puuttumisen.

d) Opetussuunnitelmien perusteissa ei riittävästi käsitellä saamelaisten, romanien ja muiden yleissopimuksen suojaamien ryhmien historiaa, kulttuuria ja yhteiskunnallista panosta, minkä lisäksi ihmisoikeuksia ja syrjimättömyyttä koskevaa opetusta toteutetaan edelleen epäyhtenäisesti.

e) Lastensuojelujärjestelmän valvonnassa ei pystytä riittävästi tunnistamaan mahdollista syrjintää ja puuttumaan siihen, mukaan lukien yleissopimuksen suojaamiin ryhmiin kuuluvien lasten joutuminen suhteettoman usein huostaanotto- ja sijaishuoltotoimien kohteeksi (2 ja 5 artikla).

32. Komitea palauttaa mieliin edellisten loppupäätelmiensä suositukset[10] ja yleissopimuksen 5 artiklaa koskevan yleissuosituksensa nro 20 (1996) ja kehottaa sopimusvaltiota

[10] CERD/C/FIN/CO/23, kohta 23.

a) ehkäisemään rasistista kiusaamista ja häirintää kouluissa ja puuttumaan siihen muun muassa tarjoamalla opettajille ja koulun johdolle pakollista koulutusta ja saattamalla kiusaamiseen ja häirintään syyllistyneet vastuuseen;

b) toteuttamaan kohdennettuja toimenpiteitä yleissopimuksen suojaamiin ryhmiin kuuluvien lasten oppimistuloksissa ilmenevien erojen kaventamiseksi muun muassa lisäämällä kielellistä tukea ja oppimisen tukitoimia, ja varmistamaan, että koulutus- ja uraohjauksessa huomioidaan kunkin oppilaan kyvyt ja tavoitteet, eivätkä etniset stereotypiat vaikuta ohjaukseen;

c) keräämään ja julkaisemaan tilastoja koulutukseen osallistumisesta, oppimistuloksista ja koulutuksen keskeyttämisasteista siten, että tiedot eritellään etnisen alkuperän, kansallisen alkuperän, sukupuolen ja koulutustason mukaan vapaaehtoiseen itsemäärittämiseen perustuen ja anonymiteetti sekä tietosuoja asianmukaisesti huomioon ottaen, sekä käyttämään näitä tilastoja kohdennettujen toimenpiteiden suunnittelussa;

d) muokkaamaan opetussuunnitelman perusteita ja oppimateriaaleja, jotta ne kuvaavat oikein saamelaisten, romanien ja muiden yleissopimuksen suojaamien ryhmien historiaa ja kulttuuria, ja kuulemaan tässä yhteydessä asianomaisia yhteisöjä;

e) varmistamaan, että kaikissa kouluissa toteutetaan yhtenäisesti ihmisoikeus- ja syrjimättömyysopetusta ja edistetään suvaitsevaisuutta, moninaisuutta ja yhdenvertaisuutta, ja että opettajille on tarjolla tarvittavaa koulutusta ja aineistoja;

f) vahvistamaan lastensuojelutoimien valvontaa mahdollisen rotusyrjinnän tunnistamiseksi ja siihen puuttumiseksi, mukaan lukien keräämällä tilastoja, jotka on eritelty etnisen ja kansallisen alkuperän, kielen ja maahanmuuttaja-aseman mukaan, noudattamalla vapaaehtoisen itsemäärittämisen periaatetta ja kiinnittämällä asianmukaista huomiota anonymiteettiin ja tietosuojaan.

Naisiin ja tyttöihin kohdistuva sukupuolistunut väkivalta

33. Komitea pitää myönteisenä Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman (2026–2033) hyväksymistä. Suunnitelmaan sisältyy romaninaisia ja -tyttöjä ja saamelaisnaisia ja -tyttöjä koskevia toimenpiteitä. Komitea pitää myönteisinä myös naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen kriminalisointia ja Rikosuhripäivystyksen lisärahoitusta. Komitea on edelleen huolestunut tiedoista, joiden mukaan yleissopimuksen suojaamiin ryhmiin kuuluvat naiset ja tytöt, mukaan lukien maahanmuuttajat, turvapaikanhakijat ja pakolaiset, kohtaavat hyvin paljon sukupuolistunutta väkivaltaa, myös niin sanotun kunnian nimissä tehtyä väkivaltaa. Komitea pitää myönteisenä rikoslakiin joulukuussa 2024 hyväksyttyjä muutoksia, joilla nimenomaisesti säädetään rangaistavaksi naisten ja tyttöjen sukuelinten silpominen ja silpomiseen liittyvät teot. Komitea on kuitenkin edelleen huolestunut esteistä, joita uhrit ja väkivallasta selviytyneet kohtaavat pyrkiessään saamaan suojelua, tukipalveluja ja oikeussuojaa, mukaan lukien kielelliset esteet ja epäluottamus viranomaisia kohtaan. Lisäksi komitea pitää valitettavana perheväkivallan uhreille tarkoitettujen turvakotien ja saamenkielisten tukipalvelujen riittämättömyyttä saamelaisten kotiseutualueella, tulkkauspalvelujen saatavuuteen liittyviä puutteita ilmoitettaessa väkivallasta poliisille ja sitä, ettei sukupuolistunutta väkivaltaa koskevia eriteltyjä tilastoja ole käytettävissä (2, 5 ja 6 artikla).

34. Komitea palauttaa mieliin rotusyrjinnän sukupuoleen liittyviä ulottuvuuksia koskevan yleissuosituksensa nro 25 (2000) ja suosittelee, että sopimusvaltio suunnittelee yhteistyössä kaikkien rotusyrjintää kohtaavien ryhmien, kuten maahanmuuttajien, turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten, naisedustajien kanssa toimenpiteitä sukupuolistuneen väkivallan

ehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi ja tehostaa näitä toimenpiteitä varmistaen samalla, että uhreilla on tosiasiallinen mahdollisuus saada suojelua, kulttuurisesti ja kielellisesti asianmukaisia tukipalveluja, turvakoteja ja oikeussuojaa. Lisäksi komitea suosittelee, että sopimusvaltio vahvistaa oikeusalan henkilöstölle, sosiaalityöntekijöille, terveydenhuollon henkilöstölle ja muille asiaankuuluville ammattilaisille tarjottavaa koulutusta ja varmistaa, ettei koulutus vahvista stereotypioita tai minkään ryhmän tai yhteisön profilointia. Komitea suosittelee myös, että sopimusvaltio kerää eriteltyjä tilastoja sukupuolistuneesta väkivallasta politiikkatoimien suunnittelun tueksi.

D. Muut suositukset

Muiden valtiosopimusten ratifiointi

35. Pitäen mielessä kaikkien ihmisoikeuksien jakamattomuuden komitea kannustaa sopimusvaltiota harkitsemaan, että se ratifioisi ne kansainväliset ihmisoikeussopimukset, joita se ei vielä ole ratifioinut, erityisesti sellaiset valtiosopimukset, joiden määräyksillä on välitöntä merkitystä rotusyrjinnän kohteeksi mahdollisesti joutuville yhteisöille, mukaan lukien kansainvälinen yleissopimus kaikkien siirtotyöntekijöiden ja heidän perheenjäsentensä oikeuksien suojelusta ja ILO:n itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja koskeva yleissopimus nro 169 (1989).

Durbanin julistuksen ja toimintaohjelman seuranta

36. Durbanin tarkistuskonferenssin seurantaa koskevan yleisen suosituksensa nro 33 (2009) perusteella komitea suosittelee, että sopimusvaltio pannessaan yleissopimusta täytäntöön kansallisessa oikeusjärjestelmässään toteuttaa Durbanin julistusta ja toimintaohjelmaa, jotka rasismin, rotusyrjinnän, muukalaisvihan ja niihin liittyvän suvaitsemattomuuden vastainen maailmankonferenssi hyväksyi syyskuussa 2001, ja ottaa tällöin huomioon Genevessä huhtikuussa 2009 pidetyn Durbanin tarkistuskonferenssin loppuasiakirjan. Komitea pyytää sopimusvaltiota sisällyttämään seuraavaan määräaikaisraporttiinsa erilliset tiedot toimintasuunnitelmista ja muista toimista, jotka sopimusvaltio on toteuttanut Durbanin julistuksen ja toimintaohjelman täytäntöön panemiseksi kansallisella tasolla.

Syntyperältään afrikkalaisten ihmisten toinen kansainvälinen vuosikymmen

37. Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous julisti päätöslauselmallaan 79/193 vuodet 2025–2034 syntyperältään afrikkalaisten ihmisten toiseksi kansainväliseksi vuosikymmeneksi. Samalla päätöslauselmalla yleiskokous päätti jatkaa päätöslauselmalla 69/16 hyväksytyn, syntyperältään afrikkalaisten ihmisten kansainvälistä vuosikymmentä koskevan toimintaohjelman toteuttamista varmistaakseen, että afrikkalaista syntyperää olevien ihmisten kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamista, suojelemista ja toteuttamista tukevia toimia jatketaan. Tämän kehityksen valossa komitea suosittelee, että sopimusvaltio toteuttaa toimintaohjelmaa yhteistyössä syntyperältään afrikkalaisten henkilöiden kanssa ja sisällyttää seuraavaan määräaikaisraporttiinsa tiedot tässä yhteydessä toimeenpannuista toimista, ottaen huomioon komitean yleissuosituksen nro 34 (2011) syntyperältään afrikkalaisiin ihmisiin kohdistuvasta rotusyrjinnästä.

Kansalaisyhteiskunnan kuuleminen

38. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio neuvottelee edelleen ja lisää vuoropuheluaan ihmisoikeuksien suojelun alalla työskentelevien kansalaisyhteiskunnan järjestöjen kanssa, erityisesti rotusyrjintää torjuvien järjestöjen kanssa, laatiessaan seuraavaa määräaikaisraporttiaan ja ryhtyessään toimiin näiden loppupäätelmien johdosta.

Tiedottaminen

39. Komitea suosittelee, että sopimusvaltion raportit saatetaan yleisön saataville helposti ja saavutettavasti samaan aikaan kun raportit annetaan komitealle, ja että komitean loppupäätelmät kyseisistä raporteista julkaistaan samalla tavoin sopimusvaltion kansalliskielillä ja tapauksen mukaan muilla kielillä, kuten saamen kielillä ja romanikielellä.

Perusraportti

40. Komitea kannustaa sopimusvaltiota päivittämään perusraporttinsa kansainvälisten ihmisoikeussopimusten mukaista raportointia koskevien yhdenmukaistettujen ohjeiden ja erityisesti perusraporttia koskevien ohjeiden mukaisesti. Ohjeet hyväksyttiin ihmisoikeussopimusten valvontaelinten viidennessä yhteiskokouksessa kesäkuussa 2006.[11] YK:n yleiskokouksen päätöslauselmaan 68/268 viitaten komitea kehottaa sopimusvaltiota noudattamaan tällaisten asiakirjojen 42 400 sanan enimmäispituutta.

Erityisen tärkeät kohdat

41. Komitea tahtoo kiinnittää sopimusvaltion huomiota siihen, että edellä olevien kohtien 15 (vihapuhe, rotuvihaan yllyttäminen ja viharikokset), 17 (etninen profilointi) ja 34 (naisiin ja tyttöihin kohdistuva sukupuolistunut väkivalta) suositukset ovat erityisen tärkeät, ja se pyytää sopimusvaltiota antamaan seuraavassa määräaikaisraportissaan yksityiskohtaiset tiedot konkreettisista toimistaan näiden kohtien suositusten panemiseksi täytäntöön.

Toimet loppupäätelmien johdosta

42. Yleissopimuksen 9 artiklan 1 kohdan ja komitean työjärjestyksen säännön 74 mukaisesti komitea pyytää sopimusvaltiota toimittamaan kahden vuoden kuluessa näiden loppupäätelmien antamisesta tiedot siitä, miten se on pannut täytäntöön edellä kohdissa 21 b) ja c) (saamelaisten tilanne: perinteiset maa-alueet ja elinkeinot), 25 (romaniyhteisöt) ja 30 d) (muut kuin sopimusvaltion kansalaiset, mukaan lukien maahanmuuttajat, turvapaikanhakijat ja pakolaiset) annetut suositukset.

Seuraavan määräaikaisraportin laadinta

43. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio antaa yhdistetyt 27.–31. määräaikaisraporttinsa yhtenä asiakirjana viimeistään 13. elokuuta 2031, ottaen huomioon komitean 71. istunnossaan antamat raportointiohjeet[12] ja käsitellen kaikkia näissä loppupäätelmissä esiin tuotuja asioita. Yleiskokouksen päätöslauselman 68/268 perusteella komitea kehottaa sopimusvaltiota noudattamaan määräaikaisraporteille määrättyä 21 200 sanan enimmäispituutta.

= = =

[11] HRI/GEN/2/Rev.6, luku I.
[12] CERD/C/2007/1.